

Slezák-Bartos Zsuzsanna

KÖZÖSSÉGI KOMMUNIKÁCIÓ, SZEMLÉLET ÉS ATTITÚD

A helyi közösségek identitása a települések életében

Bevezetés

A települések lényeges összetevői a társadalmi szerkezetnek, ahol az ott élők közösségeket alakítanak és működtetnek. Ezek a közösségek különféle formákat ölthetnek, és különböző célokat szolgálhatnak, de az összetartozás alapja a közös érdeklődési kör, célok vagy értékrend. A településen szerveződő közösségek fontos szerepet játszanak a helyi kultúra megerősítésében, az aktív polgári részvétel ösztönzésében és a közösségi kapcsolatok erősítésében. A csoportok változatosak, és mindegyikük hozzájárul a település intellektuális és kulturális sokszínűségéhez, valamint segítik a lakosok a közötti kapcsolatépítést, a közös projektekben való együttműködést. Az ember társas lény, identitását a közösségi élete által alakítja ki. A közösségi szemlélet és gondolkodásmód jelenti az igazságosságot, az egyenlőséget, a szabadságot és az emberi jogok értékeit. A településeken a közösségi szemlélet azt jelenti, hogy a helyi lakosság együttműködik, részt vesz az adott közösségi élet építésében, működtetésében. Ennek több összetevője van, például az empátia, a kommunikáció, az aktív részvétel és az együttműködés, amelyek segítik a helyi közösségek közötti kapcsolatok erősítését és a közös célok elérését. A közösségi részvétel támogatja a stratégia, tervek és projektek hatékonyabb tervezését és végrehajtását, elősegíti a fenntarthatóságot, és lehetővé teszi a közösségek számára, hogy közösen dolgozzanak olyan kezdeményezésekben, amelyek csökkentik a környezeti terhelést, például közösségi kertek létrehozásában vagy a közösségi közlekedés előmozdításában. A településfejlesztési projektek hatékonyabbak és eredményesebbek, ha a lakosság aktívan részt vesz bennük. A közösségi szemlélet támogatja a pozitív közösségi kapcsolatokat és megerősíti a helyi identitást. Az egyének életképességük és egészségük szempontjából a természeti rendszerektől függenek, mégis sokan közülük nincsenek tisztában azzal, hogy honnan származik az ivóvíz vagy a táplálék, valamint, hogy mi történik a hulladékaikkal (Szabó, 2011).

Közösség és kommunikáció

A mai, felgyorsult és informalizált világunkban, ahol a kommunikáció társadalmi szintű folyamat, fontos feladattá vált egységes településkép kialakítása. Elkerülhetetlen a megfelelő külső és belső kommunikáció működtetése, mely által vonzóvá teheti a település önmagát, elsősorban az ott lakók, másodsorban a rendszeresen, illetve alkalmanként a városba látogatók számára. Az emberi társadalom elemzése során alapvető fontosságú a közösségek és a kommunikáció filozófiai összefüggéseinek megértése. Az emberi társadalom lényegében olyan hálózatként tekinthető, amelyet alapvető közösségek, így a családok, a baráti csoportok vagy nagyobb entitások, mint például nemzetek vagy kultúrák alkotnak. Ezek a közösségek a kommunikáció eszközével tartják fent és szervezik önmagukat. Az emberi kommunikáció a közösségekben egy mély és összetett folyamat, amely számos területet átölel, az egyéni kapcsolatoktól kezdve az emberi jogokig. Vizsgálja,

hogyan alakul ki és manifesztálódik az emberi társadalom azáltal, hogy az emberek beszélnek, írnak vagy más kommunikációs eszközöket használnak. A közösség mint entitás az emberek csoportjából tevődik össze, akik egy közös célt vagy érdeket követnek. A kommunikáció a közösségi entitás létrehozásában és fenntartásában játszik központi szerepet. A kommunikáció révén történik az információk és érzelmek cseréje a közösség tagjai között, ami lehetővé teszi a résztvevők közötti megértést és az együttműködést a közös célok eléréseért. A nyelv és a kommunikáció alapvető tényezők a közösségi identitás kialakításában és fenntartásában. Az emberek a nyelvet használják a közösségen belül az elképzelések, értékek és hagyományok közvetítésére. A közösségi kommunikáció számos elmélet mentén vizsgálható. Platón és Arisztotelész például foglalkozott a tudás átadásának és megosztásának problémáival, míg a szkeptikus filozófusok felvetették a kommunikáció korlátait és az emberi megismerés korlátozottságát. Ezek az elméletek segítenek megérteni a kommunikáció és a közösségek mély és komplex kapcsolatát a társadalmi szerveződés kontextusában (Gelenczey-Miháltz, 2012; Boros, 2014). Platón etikai, társadalomelméleti tanítása mellett az anamnézis-elmélet is nyilvánvalóan igazolja az ész kitüntetettségét. Arisztotelésznek e racionalista tradícióhoz tartozása szintén nem kérdéses, hiszen szerinte az ember *zoon logon echon*, értelmezése: eszes lény (Krémer, 2012). Arisztotelész tevékenységében a világról, az emberről és a gyermekről kialakított kép, a megértésükhöz szükséges műveltség elképzelés átszármaztatandó alapelvvé. A szoktatással, cselekedtetéssel fejlesztendő, természettől fogva emberben nem levő etikai erények és az oktatás útján kifejleszthető szellemi erények együttesen olyan boldog embert képesek kialakítani, aki nemcsak a tudástartalmakkal rendelkezik, hanem képes az életét arra alapozni (Géczi, 2005). A társadalmi együttélés alapja az erény, az igazságosság, nincs az a kultúra vagy társadalom, mely közösségeinek szervezése és irányítása nélkül működne. Voltaire etikai és jogpozitivizmusa szerint erkölcs és jog konkrét szabályait az egyes kultúrák és társadalmak maguk definiálják, ám vannak bizonyos formális alapelvek, amelyek minden emberi közösségben ugyanazoknak kell lenniük (Boros, 2014). Politikai vetületben a közösség és a kommunikáció szorosan kapcsolódik a demokrácia és a jogállamiság fogalmához, azokban a társadalmakban, ahol a közösség tagjai szabadon és hatékonyan kommunikálhatnak egymással és a regnáló vezetéssel, ott általában erősebb a demokratikus legitimitás és a jogállamiság.

Ember – közösség – élettér

Az élettér az emberi érzelmi biztonság szempontjából meghatározó tényező, amely releváns hatást gyakorol az egyének pszichológiai és fiziológiai jólétére, és alapvető fontosságú az egyén egzisztenciális háttérnek megteremtése érdekében. Az élettér magába foglalja az egyén vagy közösség lakóhelyét, munkahelyét, iskoláját, közösségi tereket és minden olyan helyet, ahol az emberek időt töltenek. Az élettér számos aspektusból értelmezhető, így jelentheti a fizikai környezetet, a társadalmi kapcsolatokat vagy a személyes teret. Az élettér fő szerepe az érzelmi biztonság biztosítása többféle módon. Először is, a fizikai biztonság és védelem megteremtésével járul hozzá. A megfelelő minőségű és biztonságos lakóhely például védelmet nyújt az időjárási elemek, például az eső, hideg vagy hőség ellen, és egy stabil, biztonságos otthoni környezet segíthet az egyén érzelmi jóllétének javításában és a stressz csökkentésében (Dávid et al., 2014). Másodszor, az élettér az érzelmi biztonság szempontjából is nélkülözhetetlen, mivel lehetőséget teremt a szociális kapcsolatok kialakítására és fenntartására. A közösségi terek, például parkok, klubok vagy

sportlétesítmények lehetőséget biztosítanak az embereknek arra, hogy találkozzanak másokkal, barátkozzanak, társas kapcsolatokat építsenek ki. A minőségi élettér meghatározó jellemzője az érzelmi stabilitás és az érzelmi biztonság érzése. Ezek a pozitív élmények, például egy szépen berendezett otthon vagy egy funkcionális, barátságos közösségi tér,— pozitív hatást gyakorolnak az egyén mentális egészségére és életminőségére. Az élettér és az érzelmi biztonság közötti szoros összefüggés hangsúlyozza az élettér minőségének és hozzáférhetőségének fontosságát. Azok a kezdeményezések, amelyek célja az élettér javítása és az érzelmi biztonság elősegítése, pozitív hatással vannak az egyének és a közösségek egészségére és boldogságára.

Az egyén helye a közösségi szemléletű emberi élőhelyeken

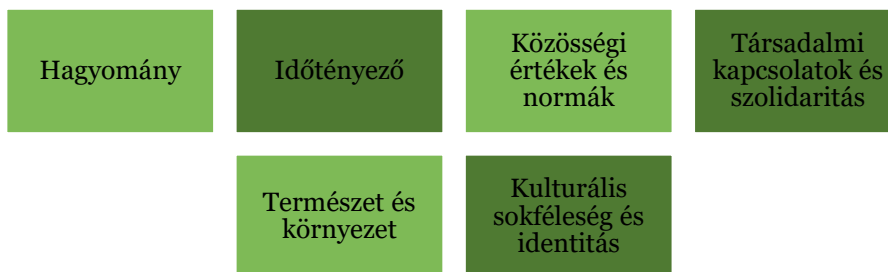
A városi közösségek kontextusában az individuum különböző szerepekhez jut, amelyek az otthoni környezet, a munkahely és a szabadidős tevékenységek közötti interakciókban nyilvánulnak meg. A létrejövő interakciók jelentős hatással vannak a városok környezeti és társadalmi állapotára. Az egyének szerepe kiemelkedő jelentőséggel bír a városi tervezés és fejlesztés során, hiszen az egyén döntései és cselekedetei közvetlenül befolyásolják a városi környezetet és az ott élő közösségeket. A városok környezeti terhelése és az erőforrások felhasználása közvetlen hatással van a környezetre és az ott élők életminőségére. Ennek megfelelően a lakosoknak olyan életmódot kell kialakítaniuk, amely fenntartható, — így szem előtt kell tartani az energiahatékonyságot, a hulladékkezelést és az ökológiai lábnyom csökkentését is. Az emberi kapcsolatok kialakítása és fenntartása gazdagítja a városi közösségi életet és támogatja a helyi közösségek szociális hálójának erősítését. Az egyéneknek lehetősége van részt venni közösségi projekteken, civil szervezetekben és városi kezdeményezésekben, amelyek segítik az együttműködést és a csoportok fejlődését. A városi döntéshozóknak kiemelten figyelembe kell venniük az ott lakók igényeit a településtervezés és –stratégia kialakítás során. Az élhető és fenntartható városok megteremtése érdekében fontos, hogy az egyéneknek lehetősége legyen a környezeti fenntarthatóság és a társadalmi igazságosság szempontjából is kielégítő életet élni. Ezeket a pozitív változásokat aktív részvétel és felelősségvállalás jellemzi.

Közösségi filozófia néhány aspektusa

A közösségi filozófia az egyén és a közösség viszonyát, az emberi közösségek közötti kapcsolatokat, az erkölcsi és politikai értékeket, valamint a társadalmi szabályozás formáit vizsgáló tudományág. Ennek keretében különös hangsúlyt fektet a társadalmi igazságosság és egyenlőség kérdéseire, a demokrácia és a polgári jogok fontosságára, valamint a környezeti etika területére. Arra törekszik, hogy megértsük, hogyan lehet a közösségi életet hatékonyan szervezni, elősegíteni a közösségi szolidaritást és a társadalmi integrációt, valamint megoldani az esetleges konfliktusokat és ellentéteket. Azon gondolkodik, hogy miként lehet az emberek közösségekben történő együttélését a legjobban szervezni és optimalizálni annak érdekében, hogy a közösségek működése eredményesebb legyen és az emberek közötti kapcsolatok minősége javuljon. A közösségi filozófia olyan új megközelítéseket és megoldásokat kutat, amelyek választ kínálnak a modern társadalom komplex kihívásaira és az emberi kapcsolatok változó igényeire. Ezenkívül hangsúlyozza a közösségek jelentőségét a hagyományok, értékek és normák által meghatározott erős és stabil struktúrák formájában. Az egyes közösségek sajátos szemléletmódot és jellemzőket hordoznak, amelyek mélyebb betekintést nyújtanak a társadalmi és emberi létezés jelenségeibe.

A hagyományos megközelítésben kiemelt jelentőséggel bír a múlt és a jelen közötti kapcsolat fenntartása, és az identitás részét képezi a hosszú távú perspektíva fenntartása és az elődök bölcsességének tisztelete. Az ilyen közösségek számára az elődök által hagyott múlt tapasztalataiból és hagyományaiból való tanulás és azok megőrzése alapvető fontosságú. Az egyén erős kötelességtudattal rendelkezik a közösségi normák és értékek betartása iránt, amelyek meghatározzák döntéseit és cselekedeteit. Jean-Jacques Rousseau elmélete szerint az ember alapvetően jó és szociális lény, és a közösségek a természetes kifejeződése az emberi kapcsolatoknak. Ebben a megközelítésben a közösségek az emberi jószág megnyilvánulási formái, az egyénnek fontos szerepe van a közösségi értékek és normák fenntartásában és átörökítésében. Ezért a hagyományos megközelítés hangsúlyozza a múlt és a jelen közötti szoros kapcsolatot, továbbá utat mutat arra vonatkozóan, hogy az emberi kapcsolatokat hogyan értelmezzük, alakítsuk a közösségek formálása és az identitás megértésének érdekében (Molnár, 2018). Rousseau szerint a természetjogi tradíció politikai, alapjogi vagy emberi jogi vetülete elutasítandó, mert minden együttműködés, hatalom, intézményrendszer és megállapodás kérdése és eredménye. A partikularitás, az egyéni érdekek megjelenése, az életformák, ízlesek sokfélesége mind gyengíti az állam szuverenitását, az erényes, közösségi, tehát az individuum életét. A magánszféra hiánya, illetve a minimális magánélet folyamatos ellenőrzése szintén a homogén, törzsi életforma felé mutat, ahol a közösségi lét megelőzi az önző egyéni érdekeket (Molnár, 2018). A nem közvetlen irányítás paradigma Rousseau-i gyökerekből merít inspirációt, és hangsúlyozza a fejlesztés alapvető aspektusát, ami a társas környezet és közösség szerepének kiemelése az egyén fejlődésében. Az egyénnek részben meg kell tanulnia alkalmazkodni a közösséghez, megtanulni tájékozódni, szerepet vállalni, kifejezni önmagát, önmagát érvényesíteni, és felelősséget vállalni a következményekért. Az individuumnak az ismereteit és készségeit közösségi környezetben kell kibővítenie, ahol megtanulja a választások fontosságát és következményeit. A közösségfejlesztés szempontjából a lényeg abban rejlik, hogy felismerjük a közösségekben rejlő erőt és közös erőforrásokat, amelyekkel olyan célokat lehet elérni, amelyek egyénileg nem lennének megvalósíthatók. Ezt a helyi, településszintű vagy regionális cselekvés és fejlesztés során lehet megjelölni. A közösségfejlesztés során a polgároknak, közösségeknek és azok hálózatainak kulcsszerepük van. A közösségfejlesztőknek is fontos szerepük van, mivel bátorítják, ösztönzik, informálják és szervezik a kapcsolatokat, amelyek segítik a közösségi erőforrások kiaknázását és a csoport fejlődését. A lokalitás, vagyis a helyi sajátosságok és szükségletek kiemelt szerepet játszanak a közösségfejlesztés folyamatában (Nagy - Trencsényi, 2012). A helyi közösségek, települések és régiók sajátos jellegzetességekkel rendelkeznek, amelyeket figyelembe kell venni a fejlesztési tervek és kezdeményezések során. A helyi szükségletek és erőforrások kihasználása fontos a közösségek erősségének és fenntarthatóságának növelése érdekében. Ez azt jelenti, hogy a közösségeknek fel kell ismerniük saját erőforrásaikat és lehetőségeiket, és ezeket hatékonyan kell bevonniuk a fejlődési folyamatokba. Az emberek közötti, gyakran erős társadalmi kötelékek a társadalmi összetartozást és szolidaritást mutatják, segítik a közösségek stabilitásának biztosítását és az egyének életminőségének javítását. Szoros kapcsolat azonosítható a közösség és a környezete valamit a természettel való kapcsolata nyomán, ahol a természet és az emberi létezés összhangjának és fenntarthatóságának megteremtésével segíthető a hagyományos közösségek hozzájárulása a természeti erőforrások megőrzéséhez. Az ilyen közösségek személetében kiemelkedő helyet foglal el a kulturális sokféleség és az identitás

kérdése, ebben kontextusban jelennek meg az egyéni és közösségi preferenciák, a kulturális örökségek és a hagyományok fontosságának hangsúlyozása. (1. ábra)

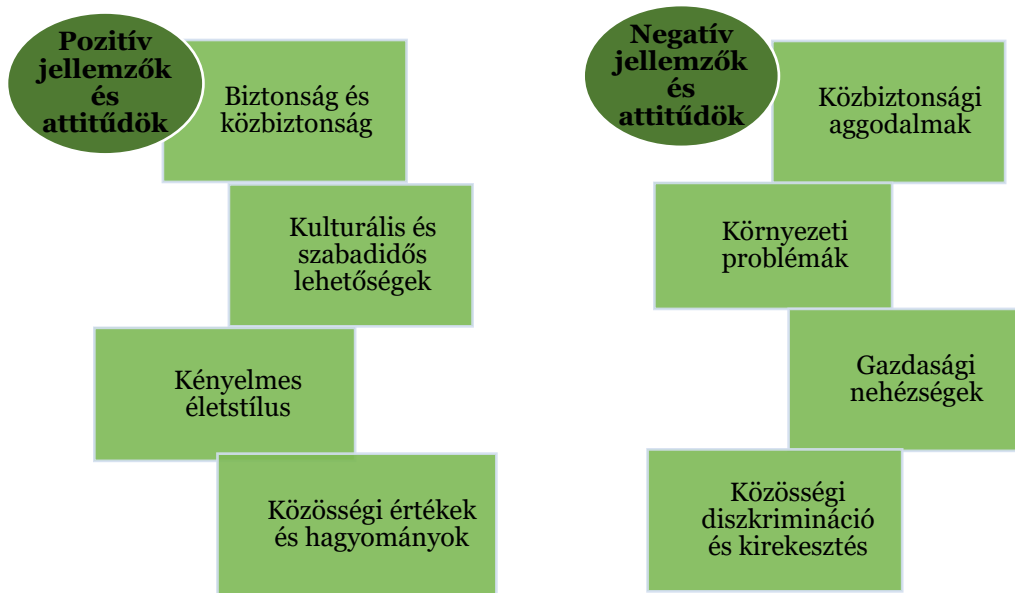

1. ábra. Közösségi személet hagyományos értelmezésének összetevői. Forrás: saját összeállítás

Közösségi attitűd a településeken

Az egyén a saját tapasztalatai, élményei és attitűdje alapján értékeli lakóhelyét. Pozitív közösségi attitűdök segítik az együttműködést, a konfliktusok kezelését és az összetartozást a településen, megkönnyítik a helyi gazdaság és a kulturális élet élénkítését is. Amennyiben egy település kényelmes életstílust és jó életminőséget kínál a lakosok számára, erősíti a településen élők azonosulását a helyi értékek kapcsán, pozitív attitűdöket eredményez. Jelentheti a pozitív szemlélet például a könnyű hozzáférést az alapvető szolgáltatásokhoz, így az oktatáshoz, az egészségügyhöz és a munkalehetőségekhez. A kulturális és szabadidős tevékenységek, a múzeumok, színházak, parkok és sportközpontok szolgáltatásai, a kedvező életstílus, -minőség megteremtésében vesznek részt. Különleges és szükséges kínálati elemként értékeli a lakosok ezeket a lehetőségeket. Az egyén biztonságérzete szintén alapvető tényező a pozitív attitűdök alakításában. Egy településen működő stabil közösség, valamint a városvezetés és hatóságok által garantált közbiztonság a lakók pozitív értékelését szignifikánsan befolyásolja (Slezák-Bartos & Vas-Guld, 2023). A helyi közösség ápolta hagyományok és értékek, valamint a közösségi élet szellemisége pozitív attitűdöket, hozzáállást eredményez, segíti az azonosulást. Azok az egyének, akik azonosulnak a település kulturális örökségével, pozitívan értékítéletet kapcsolnak a helyi értékekhez, aktív részvevői illetve szervezői a folyamatoknak, lelkes kommunikátorok. Ha a településen negatív folyamatok indulnak el, gazdasági nehézségek lépnek fel, magas a munkanélküliség vagy üzemek zárnak be, az negatív attitűdöket generálhat a lakosok körében. A megélhetési problémák megjelenése, a homályos jövőkép és a kilátástalanság kúszhat be a családok életébe a nehézségek okán. A környezetet terhelő magatartás, problémák, így a légszennyezés vagy a hulladékproblémák, ugyancsak negatívan befolyásolják az egyének attitűdjeit. A környezetvédelem és a fenntarthatóság kérdésköre, a mindennapi életbe történő ágyazása egyre több család körében válik természetessé, ennek megfelelően élnek a hétköznapi életüket, gyermekeiket ezen elvek szem előtt tartása kapcsán irányítják, életmódjuk szerves részét képezik. A növekvő bűnözési ráta és közbiztonsági aggodalmak szintén negatív gondolatokat ébreszthetnek a lakosok körében, hiszen a bizonytalanság és a veszélyérzet folyamatos stresszhelyzetet, szorongást jelent. A városvezetés részéről pozitív kommunikáció kiemelt fontosságú ebben az esetben, bármilyen negatív tartalmú információ átadása tovább gerjeszti a bizonytalanságot, félelmet kelt. Ha az egyének diszkriminatív vagy kirekesztő magatartást tapasztalnak

a közösségükben. a tagok védekező, elutasító pozíciót vesznek fel, káros folyamatok indulnak el. Az ilyen problémák, konfliktusok csökkentik a település iránti lojalitást. (2. ábra)

2. ábra. Közösségi attitűd — befolyásoló tényezők. Forrás: saját összeállítás

Az egyén pozitív vagy negatív attitűdjei hatással vannak az adott közösség fejlődésére, jólétére. Azon tényezők, amelyek nyomán az egyén hozzáállása optimista, tud azonosulni velük, —megtalálja a helyét a helyi közösségi életben, támogatja a helyi vállalkozásokat és befektet a település jövőjébe. Negatív attitűdök esetén azonban az egyének kevésbé hajlamosak aktívan részt venni a közösségi életben, amely borúlátó jövőképet fest, a közösség fejlődésére negatív hatást gyakorol. Ezenkívül befolyásolhatják a települések vezetőinek és döntéshozók politikai és gazdasági döntéseit is, hiszen azok az attitűdök, amelyek az egyének településsel kapcsolatos véleményét befolyásolják, meghatározhatják a település jövőjét és fejlődését. A települést vezetőknél figyelembe kell venniük az egyének igényeit a helyi politika irányításakor és fejlesztési tervek kidolgozásakor; hiszen az ott élők véleménye, tervei befolyásolják, meghatározhatják a település jövőjét és fejlődését.

Egyéni preferenciák a településen: Egyéni attitűdállítások egyedi értelmezése

- *Miért érezhetem jól magamat a városban?*

Egy településsel való elégedettség és a jólét érzése számos tényező függvénye. Minden egyén egyedi igényekkel és preferenciákkal rendelkezik, így a tényezők, amelyek hozzájárulnak az "ideális város" érzéséhez, eltérhetnek. A város kiválasztásakor kiemelten fontos ezen egyéni igények és preferenciák figyelembevétele, hogy olyan települést találjunk, amelyben jól érezzük magunkat, elégedettek vagyunk. A városok számos kulturális programot, múzeumot, színházat, koncertet és egyéb szórakozási lehetőségeket kínálnak, amelyek könnyen elérhetőek és magas minőségi színvonalon

szerveződnek; rendelkezésre állásuk pozitívan befolyásolja az elégedettséget. A munkalehetőségek széles köre általában a nagyobb lélekszámú városokban koncentrálódnak, ahol az egyén gyorsabban talál munkát a szakmájában, illetve az érdeklődési területén, magasabb jövedelem színvonal mellett tud munkát végezni. A fiatal felnőttek és családok számára a jó színvonalat biztosító oktatási intézmények meglehetősen fontosak, a minőségi iskolák és egyetemek lehetőséget teremtenek a szakmai és személyes fejlődésre. Az élhetőséghez, a könnyű megközelíthetőséghez, az elérhetőséghez jól működő közlekedési hálózat kiépítése és működtetése szükséges. A városokban található parkok, kertek és egyéb természeti kincsek a szabadidős tevékenységekre és kapcsolódásra teremtenek lehetőséget. A településeken különböző élethelyzetekben, különböző kultúrákból vagy háttérrel rendelkező emberek találkozhatnak egymással, amely sokszínűséget hoz az életükbe. Ez változatosság széleskörű tapasztalatok megszerzésére nyújt lehetőséget, új barátságok alakulnak, segíti a megértést és elfogadást.

- *Nem szeretem a várost, mert...*

Az elégedetlenség forrásai között az egyéni érzékenység, az ingerküszöb is szerepet játszik. Ha az egyén az ingerküszöbét meghaladó zajjal, zsúfoltsággal találkozik a városban, környezeti stressz és feszültség érzése alakulhat ki. Az autós forgalom, a városi zajok és állandó nyüzsgés például zavaró lehet, és nehezítheti a nyugalmat és csendet keresőket az ideális környezet megtalálásában. A városi környezet negatív tényezői, a magas légszennyezés vagy a környezetet terhelő egyéb problémák, hatással vannak az egészségre és az elérhető életminőségre. A városi élet magas megélhetési költségekkel, lakhatási kiadásokkal és ingatlanárakkal jár, ami különösen a fiatal felnőttek számára nehezítheti megfelelő minőségű és megfizethető lakhatás megtalálását. A zöld területek hiánya vagy korlátozott elérhetősége is negatívan befolyásolja az életminőséget, mivel a természet közelsége és hozzáférhetősége pszichológiai és fiziológiai jólét szempontjából sok ember számára lényeges igény. A nagy lélekszámú városokban az emberek közötti kapcsolatfelvétel gyakran kihívást jelent, még az alapvetően összetartozó lakóközösségek tagjai között is. Az anonimitás érzése miatt az egyén néha magányosnak és elszigeteltnek érezheti magát a városi tömegben. A városi élet gyors tempója és az emberek közötti kommunikációs kihívások zavart okozhatnak, „nincs idő semmire”, „rohanunk” és kevesebb időt szánunk egymásra figyelésre és a mélyebb kapcsolatok kialakítására. Az ilyen stresszfaktorok negatív hatással lehetnek az egészségre és a mentális jólétre, ezért fontos a stresszkezelés lehetőségeinek megteremtése, rekreáció biztosítása.

- *A jövőmet a településen képzelem el, mert...*

A jövőmet azért képzelem el az adott településen, mert azt gondolom, hogy a vidéki élet és a kisvárosi életmód számos előnnyel jár, melyek révén az egyéni és családi preferenciák érvényesülnek, illeszkednek az értékeimhez és az álmaimhoz. Számomra a vidéki település, a kisváros az élhetőség, a harmónia, a közösséghez való tartozás és a természet közelségét jelenti.

A vidéki településeken általában csendesebb és nyugodtabb környezet található, amely pihentető életteret kínál. A városi területek zajszennyezettségével és zsúfoltságával szemben a vidéki területeken a természet közelsége és a friss levegő jelenléte által magasabb szintű életminőség érhető el, segítve a lakók egészségmegőrzését. A gyönyörű tájak, erdők, túraútvonalak, tanösvények és vízpartok lehetőséget kínálnak számos szabadidős tevékenységre, például túrázás, vízi

sportok vagy kerékpározás gyakorlására. A helyi események, ünnepek és közösségi rendezvények lehetőséget kínálnak arra, hogy az ottélők megismerjék egymást, részt vegyenek a közösség életében. A kisebb településeken a gyermekek biztonságosabb környezetben nőhetnek fel, nincsenek távolságok a településen belül, illetve az oktatási és az egészségügyi szolgáltatások is mindenki számára könnyen elérhetőek. Emellett a vidéki élet kiváló lehetőséget nyújt személyes fejlődésre és például sok család esetében az önellátásra. A kertészkedés, az állattartás és a fenntartható életmód iránti érdeklődés széles körben gyakorolható és fejleszthető ebben a környezetben. A lassabb életmód hozzájárul a környezeti terhelés csökkentéséhez, mivel kevesebb a közlekedési igény és az energiafogyasztás, ezzel segítve a fenntartható és környezetbarát jövő kialakítását.

- *A jövőmet a városban képzelem el, mert...*

A városok széles palettán kínálnak lehetőségeket, szolgáltatásokat a személyes és szakmai fejlődésre. Az oktatási és munkalehetőségek sokszínűsége lehetővé teszi, hogy az egyén az egyedi érdeklődési területének megfelelő tanulmányokat folytasson, szakmai karrierben előre lépjen, illetve számos, különböző területen további ismereteket szerezzen, fejlődjön. A városi élet gazdag kulturális és szórakoztatási lehetőségeket, könnyen elérhető, sokféle szolgáltatásokat, kényelmi lehetőségeket kínál. A közlekedési infrastruktúra jól működő, kiépített, az egészségügyi ellátás, a vásárlási lehetőségek és az egyéb szolgáltatások könnyen hozzáférhetőek, mely által a mindennapi élet szervezése egyszerűbbé válik. A nagyobb városokban lehetőség adódik széleskörű kapcsolatok kiépítésre, hiszen a különböző kultúrákból származó emberekkel való találkozás megnyitja az utat a szerteágazó társadalmi kapcsolatok előtt, lehetővé teszi a szociális háló bővítését. Az okosváros kezdeményezések, a digitális innovációk támogatják a hétköznapi élet gördülékenységét, könnyítését, a városokban élők gyakran részesülnek a legfrissebb technológiai fejlesztések előnyeiből. A városokban található a legjobb egészségügyi és oktatási intézmények, amelyek optimális lehetőségeket, minőségi szolgáltatásokat biztosítanak, az ottani élet dinamikus, inspiráló környezetet kínál. Az energikus városi létforma arra ösztönöz, hogy az egyén a kitűzött céljai felé haladjon; — a sokféle ember és lehetőség motivációt ad az élet kihívásainak elfogadására és azok megoldására.

- *Büszke vagyok, hogy a településen...*

Egy településen lakók büszkék lehetnek, hogy egy erős és összetartó közösség részeseiként élhetnek, lehetőségük van élvezni a természeti szépségeket, a kulturális gazdagságot és az értékes közösségi kapcsolatokat. Az összetartó és vendégszerető helyi közösségben az emberek figyelnek egymásra, segítik egymást. Egy településen élve büszkék lehetünk a természeti kincsekre, a gyönyörű környezetre, a kiváló minőségű oktatási és egészségügyi infrastruktúrára, vagy a kulturális örökségre és hagyományokra. Pozitív érzések jelennek meg az egyén gondolataiban, ha település gazdag történelmi múlttal rendelkezik, és olyan kulturális eseményeket és ünnepeket tartanak, amelyek megőrzik és ünneplik a helyi identitást. Városlakóként büszkék lehetünk a településen élő emberek szorgalmára és közösségi szellemére, — ha ottani vállalkozók és munkavállalók elkötelezettek a helyi gazdaság fellendítése kapcsán, a város fejlesztése és a társadalmi felelősségvállalás irányába.

- *Elszomorít, hogy a településen...*

Pesszimista kilátások, jövőkép esetén a településen élők számos probléma és kihívással találják szembe magukat.

Ha a településen fokozatosan csökken a munkahelyek száma, emelkedik munkanélküliségi ráta, a korlátozott munkalehetőségek és kieső jövedelmek miatt sok ember egzisztenciális problémákkal küzd, esetleg a lét- vagy családfenntartása kerül veszélybe. Ez nem csak anyagi nehézségeket okoz, hanem lelki stresszt is magával hoz. Ebben a helyzetben az egyénnek nehéz megtalálnia azokat a lehetőségeket, amelyek lehetővé tenné számára, hogy fejlődjön és előre lépjen, az egyéni krízishelyzet feloldásra kerüljön. Az infrastruktúra elmaradásai, elhanyagoltsága, az utak és hidak rossz állapota, a közlekedési dugók és az energiaellátási problémák nehezítik a mindennapi életet, folyamatos aggodalmat, stresszhelyzetet gerjesztenek. További aggodalmat okozhat az oktatási-nevelési lehetőségek szűkülése, a helyi egészségügyi ellátás hiányosságai, az orvoshiány és a hosszú várólisták miatt sokan nehezen jutnak hozzá az egészségügyi szolgáltatásokhoz, ami fokozott aggódást és szorongást okoz. A településen növekvő bűnözési arány, kedvezőtlen migrációs adatok, kilátások hatással vannak a biztonságérzetünkre, közösségünk stabilitására, ami az egyén érzetében komoly negatív befolyással van.

Lokálpatriotizmus

A lokálpatriotizmust mély érzelmi, identitásbeli és etikai kérdésekhez kötődő fogalomként lehet vizsgálni, mely keretében az egyéni és kollektív tudatosságot, társadalmi és politikai viszonyok alakulását szemléljük, követjük nyomon.

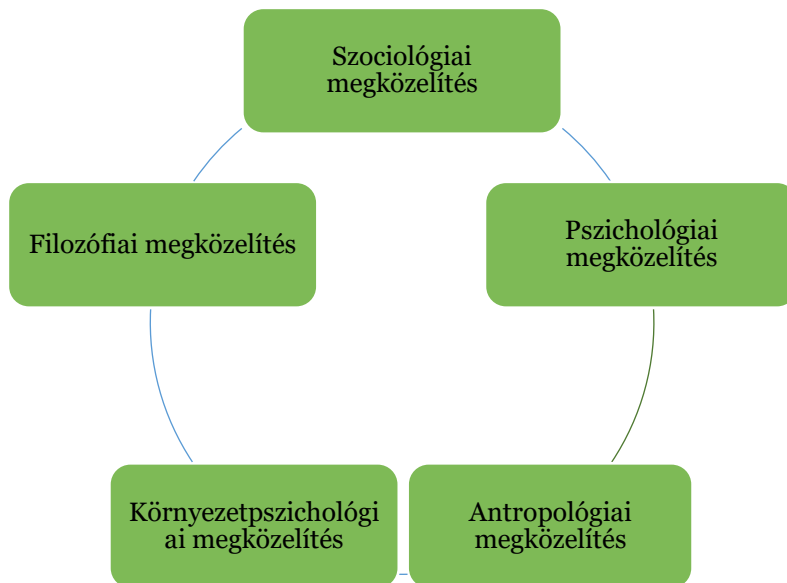
Egy olyan érzelmi és szellemi kötődésre utal, amelyet az egyén egy adott hely vagy régió iránt érez. Charles Taylor szerint az emberi identitás szerves része a helyi közösséghez való tartozásnak, és ez az identitás formálja azt, hogy kik vagyunk és milyen értékekkel azonosulunk (Arapovics, 2016). *„Annak tudása, hogy ki vagyok én, bizonyos értelemben az arról való tudásom, hogy hol állok. Identitásomat azon elkötelezettségeim és azonosulásaim határozzák meg, amelyek keretet vagy horizontot nyújtanak, amin belül esetről, esetre el tudom dönteni, hogy mi a jó vagy értékes vagy mit kellene tenni, helyeselni vagy ellenezni. (...) Amit ez megvilágít, az az, hogy esszenciális kapcsolat van az identitás és egyfajta morális orientáció között.”* (Hittinger, 1990; Reich, 2008). A kulturális elkötelezőségeik erősítése jó dolgok, mert egyrészt a saját kultúránk minél alaposabb megismerésével jobban megérthetjük önmagunkat továbbá a más kultúrák iránt is nyitottabbak leszünk. Az individuumok saját identitásukat hozzák létre, beleszületünk csoportokba, bizonyos normák között találjuk magunkat (Reich, 2008). John Rawls szerint az emberek különböző társadalmi és politikai viszonyok között születnek, melyek alapvetően meghatározzák életük esélyeit. A társadalmi modernizációban a tradicionális identitáskötelek rendszerint meglazulnak, az urbanizáció és az új foglalkoztatási rendszer is hatással van a rendszer változására. Tömegkommunikációs eszközök használatával a települési közösségeknek lehetősége van arra, hogy újfajta identitásképző folyamatban egy szűkebb identitás kibontakoztatását biztosítsák. Az etnikai hagyományok meg kell védeni, ami segíti, mozgósítja a csoportviselkedést, az összetartozás kinyilvánítását, a konvenciók tiszteletét. Az igazságtalannak érzett előítélet motiválja és hívja elő a védekező magatartást, mely csoporton belüli érvényessége az életmód továbbadására serkent. Ezen viselkedési minták fölerősödnek napjainkban, az életmód- és életminőség-válságok korszakaiban (Gergely, 1997). A globalizáció meghatározó erői, a világot átfogó multinacionális nagyvállalatok fejlődése meghatározó szerepet játszanak a vállalati szolgáltatások, logisztikai/kommunikációs és pénztechnikai hálózatok, valamint a termelési tényezők

rendelkezésre állása terén. Ezek a vállalatok rendkívül nagyméretű és komplex működési struktúrával rendelkeznek, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy léptékben és hatékonyságban kiemelkedjenek a globális piacon. A megavállalatok tekintélyes részének viszonylag kis városokban működik a központja, részben azért, mert az eredeti „vidéki” kis/középvállalatból fejlődött naggyá, és a hagyomány, a tisztelet, lokálpatriotizmus okán ma is ragaszkodik az alapítás színhelyéhez. Másrészt pedig valamilyen erős motiváció (helyi és más adókedvezmény, kvalifikált munkaerő biztosítottasága, az image-javító, kellemes környezet, az olcsó ingatlan stb.) ösztönözte az alapítókat és a mai üzemeltetőket, és esetleg csak az irányító központja működik kisebb városokban (Erdősi, 2003).

Települések iránti érzelmi és szellemi kötődés

A települések iránti érzelmi és szellemi kötődés összetett jelenség, amely az emberi létezés alapvető aspektusait érinti, és számos tudományterületet érint, így vizsgálható a szociológiai, a pszichológiai, az antropológiai és a filozófiai vetületben. A települések iránti érzelmi és szellemi kötődés kapcsolata több dimenziót ölel fel, az egyén identitásának és jólétének fontos részét képezi.

Az egyik fontos dimenzió az identitás és hovatartozás, hiszen az emberek gyakran azonosulnak a lakóhelyükkel, így ennek kapcsán meghatározódik, hogy kiknek érzik magukat és milyen közösséghez tartoznak, az adott környezetben átélt élmények és emlékek mély érzelmi jelentőséggel bírnak. A települések iránti kötődés kapcsolódik a helyi kultúrához és hagyományokhoz is, a helyi lakosok azonosulnak a településük kulturális értékeivel. Az érzelmi és szellemi kötődés erősíti az egyén identitását, az érzelmi stabilitását; támogatja a közösségépítést, a helyi közösség erősítését; segít a kulturális és hagyományos értékek megőrzésében, továbbá motivációt ad a település fejlesztése és javítása érdekében.

3. ábra. A települések iránti kötődés vetületei, megközelítései. Forrás: saját összeállítás

A szociológia a települések iránti kötődést az emberi közösségek és társadalmi csoportok vizsgálatán keresztül elemezi. Ebben a kontextusban azt mutatja, hogy az emberek hogyan építik fel identitásukat és érzelmi kapcsolataikat a helyi közösségekkel. Az érzelmi kötődés mélységét és jellegét a helyi kultúra, hagyományok és társadalmi normák is befolyásolják. Pszichológiai kutatások által vizsgálják az egyén lakóhelye iránti kötődés kialakulásához visszavezethető érzelmi és kognitív folyamatait. Ez érzelmi kötődés származhat gyermekkori élményekből, családi háttérből, és hatással lehet az önértékelésre, valamint az érzelmi jólétre. (3. ábra) Az identitásfilozófia arra keresi a választ, hogy az egyén identitása hogyan kapcsolódik a helyhez, ahol él, ez a kapcsolat milyen hatással van az emberi lét értelmére és értékére. A fizikai környezet befolyásolja az emberi érzelmeket, viselkedést és gondolkodást, a települések fizikai, infrastrukturális jellemzői, például az épületek, parkok és utak milyensége, az érzelmi kötődés kialakításában és megerősítésében játszanak szerepet (Gyurka, 2007). Az antropológia az emberi kultúra és társadalom különböző aspektusait vizsgálja, ennek keretében a településekkel való kapcsolatot is elemezi, mely által értelmezhetővé válik, hogy az érzelmi és szellemi kötődés miként illeszkedik a helyi kultúrába, a hagyományokba.

Az új közösségek értékítéletének sarokpontjai

Az új közösségek értékítélete rugalmas, alkalmazkodik a változó körülményekhez, az új technológiákhoz és a társadalmi változásokhoz, nyitott az új tagok és az új ötletek felé, és lehetőséget ad a tagjainak, hogy aktívan részt vegyenek a közösségi életben. Központjában a közösségi szolidaritás áll, arra törekszik, hogy biztonságos és támogató közösségeket hozzon létre. Kiemelten odafigyel az ökológiai fenntarthatóságra és a közösségi élet fenntartható alapjaira épít, hálózatokat hoz létre és lehetővé teszi az hasonló gondolkodású egyének számára, hogy kapcsolatba kerüljenek egymással. Ez a fajta gondolkodásmód, attitűd tehát az egyén és a közösség viszonyának új megközelítéseit keresi, hogy az emberek boldogulása és a közösségi élet minősége egyaránt növekedhessen. (4. ábra)

4. ábra. Az újonnan szerveződő közösségek építő elemei. Forrás: saját összeállítás

Az új közösségek lehetnek különböző területeken jelenlévő digitális vagy virtuális közösségek, szakmai, kulturális vagy érdekvédelmi közösségek, valamint egyéb, a hagyományos közösségektől eltérően szerveződő csoportok, a filozófiai megközelítésben ezen csoportosulások vagy szerveződések jellegzetességeit, működését, értékeit és hatásait vizsgálhatjuk. Az internet és a digitális technológiák terjedése olyan típusú közösségek kialakulását eredményezte, amelyek online térben működnek, itt az online és offline világ közötti kapcsolatok mentén értékeljük a csoportosulások vagy szerveződések jellegzetességeit, működését, értékeit és hatásait. Az egy szakmai területen tevékenykedő vagy azonos érdekek, illetve közös kulturális, etnikai, vallási vagy más jellegzetességek mentén csoportosuló egyének közösségeinek megfigyelése nyomán azok működését, szerepét a társadalmi és politikai folyamatokban, valamint filozófiai alapjait vizsgálhatjuk, mellyel kapcsolatban számos elméletet és megközelítést tudunk azonosítani. Néhány közülük:

Szocializmus

A szocialista patriotizmus kérdését az ideológiatörténet többnyire a kommunizmus és a nacionalizmus közötti ideológiai feszültség felől igyekszik megközelíteni (Mevius, 2005). A kommunizmust zárt dogmatizmusként megközelítve, nyilvánvalók azok a nézetek, melyek szerint a két eszme teljes mértékben kizárja egymást, és a nemzeti értékekkel kapcsolatos párbeszéd csupán a hatalomra törő kommunisták retorikai stratégiájának része. A politikai közösséget érintő kérdésekre mindig elsősorban a kommunista ideológia ad választ, és a hazafiság, a nemzeti érzés és a nemzeti hagyományok problémái mindig e domináns ideológia keretében értelmeződnek (Freeden, 2005). A szocialista patriotizmus eszmerendszerében a szocialista nemzet polgára azon termelési rend része, amely a munkavégzés helyét a természeti adottságok figyelembevételével és védelmével alakítja ki (Pap, 2013). A szülőföld fogalma kapcsolódik az elnyomott paraszti rétegek tér- és közösségsszemléletéhez. A szűkebb haza így válik lakóhellyé, míg a szülőföld az egyének születési és nevelkedési helyeként, valamint a mezőgazdasági munka végzésének helyeként szolgál. Ezzel ellentétben a polgári lakóhely inkább az otthoni térhez és azokhoz a tárgyakhoz kapcsolódik, amelyek a burzsoá osztály pénzszerzésének kivagyiságát és a kizsákmányolásra épülő társadalmi rend kulturális megjelenéseit képviselik.

A szocialista patriotizmus a kommunista ideológia utópikus hagyományának elengedhetetlen részét képezi, és ebből a kontextusból kiindulva megvizsgálhatjuk a közösség jövőjének egyedi meghatározását. Ennek során a nemzeti és osztálykonfliktusok egymás elleni feszültségét egy olyan civilizatorikus ideológiai kezdeményezésben oldják fel, amely a kommunizmus felé mutat. A szocialista patriotizmus azon időszakot képviseli a szocialista nemzet történetében, amely a marxista történelmi fejlődés utolsó előtti szakaszában helyezkedik el, és a közösség nemzeti identitását megőrzi a kommunizmus feloldódásával járó világtársadalom küszöbén (Pap, 2013). Az ideológia a kommunizmus és a nacionalizmus közötti feszültségben helyezkedik el, a kommunista ideológia utópikus hagyományát követi. A szocialista patriotizmus szerint a szocialista nemzet polgára része a termelési rendnek, fontos részére a természeti adottságok figyelembevétele és védelme. Egy település filozófiájában, etikus viselkedésében a szocialista patriotizmus olyan alapelveket és értékeket fogalmaz meg, amelyek a kommunisták és a nacionalisták közötti feszültséget hivatottak áthidalni. Arra ösztönzi az embereket, hogy a közösség

érdekeit és a természet védelmét helyezték előtérbe a szülőföld iránti kötődésük és a közösségi értékek tiszteletben tartása révén.

Liberalizmus

A liberális filozófia azon nézetet vallja, hogy a közösségeknek lehetőséget kell biztosítaniuk az egyéneknek arra, hogy maximálisan kihasználják a rendelkezésükre álló lehetőségeket, és elérjék egyéni boldogságukat. A klasszikus liberalizmus filozófusai és közgazdászai messze nem vetették el az állami beavatkozást, inkább azokat a beavatkozásokat utasították el, amelyek sértették az egyének szabadságát, és ezzel veszélyeztették a zsarnokság kialakulásának lehetőségét. Más szavakkal: Smith, Ricardo, Mill és Malthus nem az egyének pénzügyi helyzetét védették az államtól, hanem az egyének szabadságát tartották kritikus fontosságúnak. Más szóval: Adam Smith, David Ricardo, John Stuart Mill és Thomas Malthus nem az egyéni vagyonhoz való jogot féltették az államtól, hanem az egyén szabadságát (Szentés, 2006). Adam Smith például azt javasolta, hogy a jogrendszer stabilitását kell kiegészíteni a gazdasági folyamatok igazságosságával, és ennek jegyében hirdette a kartelltilalom, a monopól helyzetekkel való visszaélések megakadályozását, a munkavállalói érdekvédelmet, valamint a munkavállalói szegénység elleni küzdelmet. A neoliberalizmus ignorálta azt a szempontot, amelyet a klasszikus liberális gondolkodók sem hagytak figyelmen kívül három és fél évszázadon át. Ez a szempont az állam szerepe a piaci hiányosságok és társadalmi igazságtalanságok kezelésében. Kis (2014) arra mutat rá, hogy az állam minimális méretének hívei által hangoztatott érvek nem állják meg a helyüket, amikor az egyenlő méltóság és az esélyegyenlőség elvének megfelelőségét kell mérlegelni. Szentés (2006) is azt állítja, hogy a 21. században nem az állam mérete a döntő kérdés, hanem az, hogy az állam hatékony és demokratikus működjön. Ez a kritérium rokon a jó kormányzás elvével, amely előírja, hogy az államnak aktívan be kell avatkoznia a gazdaságba, és mindig az aktuális társadalmi igényeknek megfelelően kell korrigálnia a piaci hiányosságokat (Bósz, 2020). A település filozófiájában, etikus viselkedésében ezek az elvek azt sugallják, hogy az egyén szabadsága mellett az államnak is felelősséget kell vállalnia a társadalmi igazságosság és esélyegyenlőség előmozdításában. Így lesz mindenki számára biztosított az esély a boldogságra és a sikeres életre.

Kommunitarizmus

A kommunitarista filozófia az egyéni jogokat és az egyéni szabadságot egyensúlyba hozza a közösségi felelősség és a közösségi értékek koncepciójával. A liberális kommunitarizmus ezért a nemzetállamot a megfelelő erkölcsi közösség legmegfelelőbb szintjeként kezeli, miközben elismeri a szűkebb közösségeken belüli speciális és a nemzetállamnál szélesebb körű közösségekben fennálló univerzális kötelezettségeinket is. Ugyanakkor a konzervatív kommunitarizmus képtelen hatékonyan kezelni a modern társadalom sokszínűségét, míg az univerzális kommunitarizmus nem képes megfelelően elszámolni a speciális viszonyrendszerrel, amely az egyéni közösségekben létrejövő erkölcsi kötelekeket szabályozza (Győrfi, 2004). A liberalizmus koncepcionális keretrendszerébe könnyedén illeszthetők azok a partikuláris kötelezettségek, amelyek önkéntes döntéseken alapulnak. A liberális eszmerendszer mindig is kiemelten kezelte az egyesülési jogot, amely lehetővé teszi az önkéntes társulások létrehozását, melyek gyakran generálnak partikuláris kötelezettségeket (Sandel, 1998). Továbbá, a liberalizmusnak nincs olyan elve vagy

állítása, ami alapján azt lehetne gondolni, hogy nem tudna helyet biztosítani a partikuláris kötelezettségeknek olyan személyközi kapcsolatokban, amelyek nem önkéntes döntéseken alapulnak. Ebből nem következik, hogy egy szülőnek ugyanúgy kellene kezelnie saját gyermekeit, mint másokét, vagy hogy egy gyereknek ugyanolyan kötelezettségei lennének más felnőttekkel szemben, mint saját szüleivel (Győrfi, 2004). Tehát az az állítás, miszerint a liberalizmus általában kizárna akár partikuláris, akár nem önkéntes döntéseken alapuló kötelezettségeket, nem állja meg a helyét, legyen szó partikuláris vagy nem önkéntes kötelezettségekről. Az igazságosság elveinek érvényesítéséhez a liberálisoknak feltételezniük kell, hogy a közösség tagjai hajlandók egy bizonyos mértékben osztozni egymás sorsában és felelősséget éreznek egymás sorsáért. Mivel a nacionalizmus képes biztosítani ezt a szolidaritást, ami nélkül az igazságosság elvei nem érvényesülhetnek, ezért a liberálisoknak érdemes támogatniuk a nemzeti önrendelkezés elvét, anélkül, hogy automatikusan elfogadnák az állam iránti "vertikális" engedelmisségi kötelezettséget, amely a nemzeti közösséget képviseli (Miller, 1995). A liberális nacionalisták azt a nézetet vallják, hogy a nemzethez tartozás bizonyos mértékig választás kérdése, és ennek következtében a vele járó kötelezettségek valamilyen értelemben önként vállaltak, így az egyéni autonómia időnként az egyéni közösségi érdekek elé kerül. Az egyéni autonómia és a közösségi érdekek között időnként ellentmondás áll fenn, de a liberális filozófia igyekszik megtalálni az egyensúlyt közöttük. Ennek megfelelően egy település etikus viselkedése a kommunitarista és liberális elvek összehangolt alkalmazását jelentheti, amelyek egyidejűleg tiszteletben tartják az egyéni jogokat és felelősséget éreznek a közösségért. A nacionalizmusnak fontos szerepe lehet ebben, mivel képes biztosítani a szolidaritást, azonban a liberálisoknak érdemes fenntartaniuk a kritikát az állam iránti teljes engedelmisséggel szemben. Ezen elvek és értékek alapján egy település filozófiája arra ösztönzi lakóit, hogy tartsák tiszteletben egymás jogait és szabadságát, miközben elismerik a közösség felelősségét és értékeit. Az etikus viselkedés ebben a kontextusban azt jelenti, hogy az egyéni döntések összhangban vannak a közösség érdekeivel és az egyén felelősségével mások iránt.

Posztmodernizmus

A posztmodernizmus elméleti keretei szerint a közösségek kulturális, nyelvi és történeti hagyományai alapvetően meghatározzák a közösségi tapasztalatokat és az emberi kapcsolatokat. Ennek következtében a posztmodern korszakban kiemelt fontossággal bír a heterogenitás, a pluralizmus, a sokféleség, a különbözőség, a mozaikszerűség, az egységek és azonosságok együttes fennmaradása, az egyéni identitás megkérdőjelezése, valamint válságok, kultúrák hanyatlása és az emberiség elvesztése. A posztmodern gondolkodás elutasítja a lineáris gondolkodást és a modern időfogalmat, inkább hangsúlyozva az igazság relativitását és az eredetnélküliséget. A "biztos tudás" megkérdőjelezése és a világképek felbomlása domináns jellemzők, ami egy egységes világkép és önértelmezés lehetetlenségéhez vezet. A posztmodernizmus a válságokat elsősorban az egységek és az azonosságok válságaként kezeli. Bár számos ellentmondás és önellentmondás van jelen ebben a gondolkodásmódban, a posztmodernizmus inkább egy fejlődő jelenség, amelyben még nem teljesen világosak lehetséges irányok és lehetőségek. Az identitás felbomlásának elfogadása, az egységes kultúra illúziójától való eltávolodás, az egységes azonosulás modelljének elvetése, a hatalom decentralizált megközelítése, valamint a kommunikáció, politikai vita, diskurzus, konszenzus, demokrácia, etnocentrizmus és általában a válság újragondolása és dekonstrukciója segíti ezt a folyamatot. Ezek a megfigyelések arra

utalnak, hogy a társadalmi területeken tapasztalható válságok vagy a megszokott rendszerek felbomlása inkább a paradigmaváltás felé mutatnak (Lurcza, 2012). A városi közösségek lehetnek például nyitottak és befogadóak a sokféleséget és különbözőséget illetően, támogatva az egyéni kifejeződést, az identitások sokféleségét. A településvezetőknek lehetőségük van arra, hogy decentralizált hatalmi struktúrákat hozzanak létre, segítsék a kommunikációt, politikai vitákat és konszenzust a városi döntések kapcsán.

A posztmodern válaszkeresés fókuszában nem a végleges válaszok vagy megoldások állnak, hanem a kérdések megvitatása és újraértelmezése, különösen azok létjogosultsága. A posztmodern átrendeződések új, de eltérő szemlélettel társulnak, ahol a különböző problémák új megvilágításba kerülnek. Kérdéssé válik az egységesítő rendszerek jelenlegi formája, mert azok a partikularitások, a különböző kulturális identitások megértése helyett gyakran az egységesítésre törekednek. Az egységesítés és homogenizálás elve továbbra is erős, ahelyett, hogy a különbözőségek kooperációját vagy együttműködési lehetőségeit hangsúlyozná. Nincs egységes világkép vagy biztos tudás, és az egyetemes béke, a jólét, a helyes morális magatartás egysége sem létezik. Az erkölcsi kérdések differenciálódnak, nincs egységesen elfogadott törekvés, ezért minden döntés vita tárgyává válik. Az abszolút heterogenitás eldönthetetlenséget eredményez, mivel mindenki saját kulturális, morális, erkölcsi és politikai helyzetéből nézve vitatja az ügyeket. A kommunikáció radikális újragondolás felé halad, mivel nincs egységes igazság vagy értelmezés. A kommunikációt és a politikai kommunikációt is diskurzusok tárgyává kell tenni, ahol a vita folyamata fontosabb lesz, mint a rögzített igazságok keresése vagy hatalmi előnyök (Lurcza, 2012). Ezt a megközelítést a települések filozófiájában is tükrözni lehet, ahol a különbözőség és az együttműködés hangsúlyozása felülkerekedik az egységesítésre való törekvésen. A döntések és cselekedetek mögötti gondolkodás és vita fontosabb, mint az előre meghatározott igazságok vagy normák követése. A települések közösségeiben az egyéneknek figyelembe kell venniük egymás kulturális, morális és politikai különbségeit, be kell vonniuk a döntéshozatal folyamatába.

Az új közösségekre vonatkozó filozófiai elméletek az új közösségek jellegzetességeit, működését és hatásait próbálják megérteni és értelmezni:

Hálózati gondolkodás

Az alapvető szolidaritás értékeinek elutasítása veszélyezteti a társadalmi kohéziót. Ha a közép rétegek csupán az államot látják az adók kivetésének és terheinek elnyomójaként, nem pedig a modern tömegtársadalmat összetartó intézményként, akkor a jóléti állam legitimációjával és létjogosultságával együtt a stabilitása is veszélybe kerül. A nyugat-európai társadalmak alapvető kihívása, hogy olyan új, civilizált és demokratikus formát hozzanak létre a társadalmi átalakulásokhoz, amelyek radikális változásokat tesznek lehetővé a demokratikus keretek között anélkül, hogy a demokratikus rendszert és annak alapértékeit aláássák. Ehhez újra kell értékelni a szolidaritás, az integráció és a demokrácia szerepét, valamint figyelembe kell venni, hogy a társadalmi összhang a belső békét biztosítja. Ahogy Csepeli (2001) megjegyzi, a szabad világ csak akkor maradhat szabad, ha legyőzi az individualizmust, az önzést, a képmutatást és a gőgöt. A gazdaságilag gyengébb társadalmi csoportok, mint például a szociális segélyben részesülők, a munkanélküliek, a fogyatékkal élők és a szakképzetlen fiatalok, egyre inkább érzik, hogy a még nyertes csoportok vagy egyének hogyan mondják fel a velük való szolidaritásukat (Gazdag, 2004). A szociális-

elosztási válság leküzdéséhez újra kell gondolni az igazságos elosztási rendszert és a szabadság eszme társadalmi-szolidáris aspektusát egyaránt (Hendlein & Prazsák, 2005).

A közösségeket hálózatokként kell értelmezni, ahol az emberek kapcsolatai és kölcsönös függőségei meghatározzák a működésüket és dinamikájukat. Ebben az összefüggésben az állam szerepe nem csupán adókat kivető és terheket jelentő intézmény, hanem a modern társadalmat összetartó erő is. A hálózati gondolkodás perspektívájából a társadalmi kohézió megőrzése és erősítése érdekében fontos az együttműködés és kapcsolatok kiépítése a közösség tagjai között. Ez azt jelenti, hogy a középírtegeeknek nemcsak az állammal, hanem egymással is szoros kapcsolatot kell kialakítaniuk és fenntartaniuk. Az együttműködés és az összekapcsolódás segít abban, hogy a társadalom egészének szükségletei hatékonyabban legyenek kielégítve, és a társadalmi összefogás erősödjön, így a településen is hangsúlyozottá válik az egymás iránti támogatás és szolidaritás fontossága, valamint az együttműködésen alapuló közösségépítés.

Participatív demokrácia és részvételi filozófia

A részvételi demokrácia és a deliberatív demokrácia két különböző elméleti megközelítést jelent, melyek bár sokban hasonlítanak egymásra, mégis számos ponton eltérnek. Mindkét megközelítés kritikusan áll a hagyományos képviseleti demokráciához, bár eltérő módon látják annak hiányosságait és fejlesztési lehetőségeit. A participatív demokrácia hívei az állampolgárok közvetlen részvételének fontosságát hangsúlyozzák a társadalmi intézmények működtetésében, ami nemcsak választásokon keresztül, hanem a munkahelyen, a médiában és az államigazgatási ügyekben is tetten érhető (Elstub, 2018). Számukra a képviseleti demokrácia által biztosított részvétel nem elégséges, több lehetőséget kell biztosítani az állampolgároknak a politikai döntéshozatalban való részvételre. Ugyanis az állampolgárok nagyobb részvétele növelheti a politikai intézmények iránti bizalmat és támogatást, csökkentheti a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségeket, valamint egy jobban informált társadalmat eredményez, ami képes a csoportos érdekképviseletre. A deliberatív demokrácia megközelítés azt hangsúlyozza, hogy a demokratikus döntéshozatalban központi szerepe van a nyilvános vitáknak, az érintettek részt vesznek a döntéshozatali folyamatban (Cohen, 2009). A döntések kizárólag a megválasztott képviselők által nem hozhatók meg, fontos, hogy az állampolgárok részt vegyenek az egyeztetéseken. A két megközelítés közötti fő különbség abban rejlik, hogy míg a deliberatív demokráciában az ügyek megvitatása alapvető fontosságú, addig a részvételi demokrácia szemléletében ez nem feltétlenül szükséges. A modern demokráciaelméletben a deliberatív demokrácia egyre inkább előtérbe kerül, mivel hangsúlyozza a politikai hatalom legitim gyakorlásának fontosságát és azt, hogy a társadalom minden tagjának részt kell vennie a döntéshozatalban (Oross, 2020). Az elméletek alkalmazása és értelmezése egy település filozófiájában az állampolgárok aktív részvételére és a nyilvános vitákra való ösztönzésre összpontosíthat, elősegítve a demokratikus döntéshozatal folyamatát és a közösségi részvételt.

Összegezés

A települések közösségei változatos formákat ölthetnek, de az összetartozás alapja általában a közös érdeklődési kör, célok vagy értékrend; — szerepet játszanak a helyi

kultúra megerősítésében, az aktív polgári részvétel ösztönzésében és az emberi kapcsolatok erősítésében. Az ember társas lény, identitását részben a közösségi élet formálja. A közösségi szemlélet és gondolkodásmód az igazságosság, az egyenlőség, a szabadság és az emberi jogok értékeit hordozza. A településeken a közösségi szemlélet azt jelenti, hogy a helyi lakosság együttműködik, részt vesz az adott közösségi élet építésében és működtetésében. A közös részvétel támogatja a helyi projektek hatékonyabb tervezését és végrehajtását, segíti a fenntarthatóságot, lehetővé teszi, hogy közösen dolgozzanak olyan kezdeményezésekben, amelyekkel csökkentik a környezeti terhelést. A közösségek létrejöttében és működésében a kommunikációnak alapvető szerepe van, segítségével tartják fenn és szervezik önmagukat. A párbeszéd fontos tényező a közösségi identitás kialakításában és fenntartásában, mivel lehetővé teszi az információk és érzelmek cseréjét, valamint a közös célok eléréséért történő együttműködésre ösztönöznek. Az élettér jelentősége az érzelmi biztonság biztosításában rejlik, mely a fizikai biztonság és a szociális kapcsolatok által teremthető meg. A megfelelő minőségű és biztonságos lakóhely védelmet nyújt az időjárási elemek ellen, egy állandó otthoni környezet stresszcsökkentő hatással van az egyén érzelmi jóllétére. A városi közösségekben az egyéneknek aktív részt kell venniük a közösségi projektekben és kezdeményezésekben annak érdekében, hogy a városi környezet és az ott élők életminősége javuljon, ezzel összhangban a tervezés során kiemelt figyelmet kell fordítani az egyén igényeire és a fenntartható fejlődésre. Az egyén attitűdjei közvetlen hatással vannak a település fejlődésére és jólétére. Az optimista attitűddel rendelkező egyének aktívan részt vesznek a közösségi életben és támogatják a település fejlődését, míg a negatív beállítottsággal rendelkezők kevésbé hajlandóak erre, ami gátolja a település fejlődését. A kényelmes életstílus, a jó életminőség, az alapvető szolgáltatásokhoz való könnyű hozzáférés, a biztonságérzet, a helyi közösség ápolta hagyományok pozitív attitűdöket generál, míg a gazdasági nehézségek, a munkanélküliség vagy a környezeti problémák negatív attitűdöket eredményezhetnek a lakosság körében. Az egyéni preferenciák meghatározó szerepet játszanak abban, hogy hogyan értékeljük és érezzük magunkat egy településen. A lakóhely kiválasztásakor saját igényeket veszünk figyelembe annak érdekében, hogy olyan települést találjunk, amelyben jól érezzük magunkat. Ezek a tényezők összességében hatással vannak az egyén érzéseire, kapcsolataira és jövőképre.

Irodalomjegyzék

- A. Gergely, A. (1997). *Kisebbség, etnikum, regionalizmus*. Budapest: MTA Politikai Tudományok Intézete.
- Arapovics, M. (2016). A közösségfejlesztés alapfogalmai és a kulturális közösségfejlesztés paradigmái. *Kulturális Szemle*. Nemzeti Művelődési Intézet.
- Boros, J. (2014). Szenvedély és szükségszerűség. In J. Géczi (Ed.), *Iskolakultúra* (p. 196). Veszprém.
- Bósz, A. (2020). *A liberalizmus gazdaságelméleti hagyományai, különös tekintettel az etikai megalapozásra* (PhD Dissertation). Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok Multidiszciplináris Doktori Iskola.
- Cohen, J. (2009). Reflections on deliberative democracy. In T. Christiano & J. Christman (Eds.), *Contemporary Debates in Political Philosophy* (pp. 247–263). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Csepeli, Gy. (2001). Utószó az előszóhoz. *Kritika: Társadalomelméleti és Kulturális Lap*, 30(10), 2-3.

- Dardot, P., & Laval, C. (2013). *A globálrezon, a neoliberalizmus múltja és jelene*. Budapest: EgyKettő Kiadó.
- Dávid, I., Fülöp, M., Pataky, N., & Rudas, J. (2014). *Stressz, megküzdés, versengés, konfliktusok*. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Génusz Könyvtár.
- Elstub, S. (2018). Deliberative and participatory democracy. In A. Bächtiger, J. S. Dryzek, J. Mansbridge, & M. Warren (Eds.), *The Oxford Handbook of Deliberative Democracy* (pp. 216–231). Oxford: Oxford University Press.
- Erdősi, F. (2003). Globalizáció és a világvárosok által uralt tér (The Space Ruled by Globalisation and Metropolises). *Tér és Társadalom*, 17(3), 1–27.
- Freedon, M. (2005). Is nationalism a distinct ideology? In *Liberal Languages. Ideological Imaginations and Twentieth-Century Progressive Thought* (pp. 204–225). Princeton: Princeton University Press.
- Gazdag, L. (2004). A globalizáció csapdája. *Valóság: Társadalomtudományi Közlöny*, 47(5), 84–90.
- Gelenczey-Miháltz, A. (2012). Lábjegyzetek Platónhoz. 10. Az ész. In S. Laczkó & E. Faragó (Eds.), *Pro Philosophia Szegediensi Alapítvány. Magyar Filozófiai Társaság* (pp. 20–29). Szeged: Státus Kiadó.
- Géczi, J. (2005). Pedagógiai tudásátadás. In Sz. Molnár (Ed.), *Iskolakultúra-könyvek* (p. 101). Pécs.
- Gyórfi, T. (2004). A kommunitarizmus alkotmányelmélete. *Fundamentum*, 8(1), 5–22.
- Gurka, D. (2007). A schellingi természetfogalom variabilitásának szerepe az identitásfilozófia kialakulásában. *PASSIM: Filozófiai Folyóirat*, 9(1), 68–79.
- Hendlein, T., & Prazsák, G. (2005). A hálózati társadalom receptje: gondolatok Manuel Castells "A hálózati társadalom kialakulása" című könyvéről. *Információs Társadalom: Társadalomtudományi Folyóirat*, 5(4), 130–138.
- Hittinger, R. (1990). Charles, Taylor, The sources of the Self. The Making of the Modern Identity. *Philosophy Education Society Inc.*, 44(1), 111–130.
- Kis, J. (2014). *Mi a liberalizmus?* Pozsony: Kalligram Kiadó.
- Krémer, S. (2012). Richard Rorty az észről. In S. Laczkó & E. Faragó (Eds.), *Pro Philosophia Szegediensi Alapítvány, Magyar Filozófiai Társaság* (pp. 20–29). Szeged: Státus Kiadó.
- Lurcza, Zs. (2012). Identitásválság, kommunikáció, posztmodernizmus. In S. Karikó & G. Szécsi (Eds.), *Válság és kommunikáció* (pp. 113–124). Budapest: Áron Kiadó.
- Mevius, M. (2005). *Agents of Moscow. The Hungarian Communist Party and the Origins of Socialist Patriotism* (pp. 26–47). Oxford: Clarendon Press.
- Molnár, K. (2018). Jean-Jacques Rousseau: Politikafilozófiai írások. *Buksz*, 30(3-4), 248–251.
- Miller, D. (1995). *On Nationality*. Oxford: Oxford University Press.
- Nagy, Á., & Trencséni, L. (2012). *Szocializációs közegek a változó társadalomban. A nevelés esélyei: család, iskola, szabadidő, média*. ISZT Alapítvány.
- Oross, D. (2020). Versengő demokráciafelfogások, új részvételi lehetőségek?: Képviselő, részvétel, deliberáció és demokratikus innovációk. *Politikatudományi Szemle*, 29(4), 105–122.
- Pap, M. (2013). „A nép és a szülőföld igaz szeretete” – A szocialista hazafiság fogalma a Kádár-rendszerben. *Politikatudományi Szemle*, 22(1), 68–86.
- Reich, O. (2008). Charles Taylor multikulturalizmus elmélete. *Jogelméleti Szemle*, 2008(3). Budapest: Hungarian Academy of Sciences Centre for Social Sciences, Institute for Minority Studies.
- Slezák-Bartos, Zs., & Vas-Guld, Zs. (2023). Turizmus és biztonság szekszárdi rendezvények példáin keresztül. In K. Németh, B. Jakab, & E. Péter (Eds.), *VII. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia* (pp. 145–153). Nagykanizsa: Pannon Egyetem.

- Sandel, M. (1998). A procedurális köztársaság és a „tehermentes” én. In F. Huoranszki (Ed.), *Modern politikai filozófia* (p. 172). Budapest: Osiris–Láthatatlan Kollégium.
- Szabó, Á. (2011). *Városiasság és fenntarthatóság*. Budapest: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem.
- Szentes, T. (2006). Az állam szerepe a felgyorsult globalizáció korában. *Közgazdaság*, 1(1), 15–45.